

**HOTUBA YA MHESHIMIWA SAMIA SULUHU HASSAN,
RAIS WA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA,
WAKATI AKIFUNGUA MKUTANO WA WADAU
UNAOJADILI HALI YA DEMOKRASIA YA VYAMA VINGI
VYA SIASA NCHINI TANZANIA
TAREHE 15 DISEMBA 2021**

*Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb), Waziri Mkuu
wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania;*

*Waheshimiwa Wazee Wetu Wastaafu; Mzee Joseph Warioba,
Waziri Mkuu Mstaafu;*

Mzee Pandu Ameir Kificho, Spika Mstaafu;

*Dada Anna Makinda, Spika Mstaafunwa Bunge la jamhuri ya
Muungano wa Tanzania;*

*Mzee Butiku, Mzee wetu maarufu Mstaafu wa mambo mengi
ndani ya nchi hii (nilikuwa najiuliza ndie sie lakini hiyo kofia
nadhani kniambia ndiye).*

Lakini nitambue uwepo wa Mhe. Jesnista Mhagama, Waziri Ofisi ya Waziri Mkuu;

Waheshimiwa Mawaziri na Naibu Mawaziri mliopo hapa; Mhe. Mwenyekiti wa kamati ya Bunge ya Katiba na Sheria, Ngugu yetu Najma;

Mheshimiwa Jaji wa Rufaa (Mst.) Semistocles Kaijage ambae ni Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania;

Lakini pia Mheshimiwa Jaji (Mst.) Hamid Mahmoud, Mwenyekiti wa Tume ya Uchaguzi Zanzibar;

Mheshimiwa Jaji Francis Mutungi, Msajili wa Vyama vya Siasa pamoja na Naibu Msajili;

Mheshimiwa Juma Ali Khatib, Mwenyekiti wa Baraza ka Vyama vya Siasa pamoja na Makamu Mwenyekiti;

Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza la Vyama vya Siasa na Viongozi wengine wa Vyama vya Siasa mliopo;

Kamati ya Uongozi ya Baraza;

Waheshimiwa Watoa Mada (tuliambiwa Mkutano utakuwa na Watoa Mada);

*Mheshimiwa Anthony Mtaka, Mkuu wa Mkoa wa Dodoma;
Mwenyekiti wa TCD, Mhe. Zitto Kabwe (sasa hivi utanipata kwenye Mkutano wako, nilikuwa nasubiri nifanye huu kwanza. Alishaniomba sijui mara tatu nabana kimya nilikuwa nasubiri huu. Sasa utanipata kwenye wako.*

Waheshimiwa viongozi wengine wa Serikali mliopo;

Viongozi wa Dini;

Waandishi wa Habari;

Waalikwa wenzangu katika mkutano huu:

Mabibi na Mabwana;

**NAWASALIMU KWA JINA LA JAMHURI YA MUUNGANO WA
TANZANIA!!!**

Waheshimiwa mniruhusu nami niongoze sauti yangu katika kumshukuru Mungu kwa kutujalia uhai, uzima afya njema na kuwezesha kukutana hapa. Nimefurahi nilivyomuona Mzee Mrem ana yeye yuko hapa. Aidha, naupongeza Uongozi wa Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa, chini ya Mheshimiwa Jaji Francis Mutungi na Baraza la Vyama vya Siasa chini ya Uongozi wa Mheshimiwa Juma Ally Khatib Mwenyekiti wa Baraza la Vyama vya Siasa kwa kunialika kuja kufungua mkutano huu mkubwa wa wadau wa demokrasia ya vyama vingi vya siasa. Ninaelewa kuwa mkutano huu siyo wa kisheria kama ilivyo kwa vikao vya Bunge na Baraza la Vyama vya Siasa, bali ni tukio ambalo linatokana na utamaduni tulionao hapa nchini kwetu wa kukaa meza moja na kuzungumza mambo yanayohusu maslahi ya Taifa letu. Utamaduni huu hutekelezwa katika nchi yetu kwa namna na ngazi mbalimbali. Kwa mfano katika ngazi ya mkoa kuna

vikao vya Baraza la Ushauri la Mkoa na katika ngazi ya wilaya kuna vikao vya Baraza la Ushauri la Wilaya. Kwa hiyo hizo ni ngazi za vikao hivyo vya mashauriano. Katika vikao hivyo vyama vya siasa na wadau wengine hualikwa kushiriki na kutoa maoni yao.

Lengo kubwa la utaratibu huu ni kuwashirikisha wataanzania kupitia viongozi wao wa taasisi zilizosajiliwa kuchangia mawazo katika uendeshaji wa nchi yetu, huku tukitambua kwamba wananchi ni wadau muhimu na wana nafasi ya kutoa maoni yao katika uendeshaji wa shughuli za Serikali. Hivyo, naipongeza Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa na Baraza la Vyama vya Siasa kwa kuendeleza utamaduni huu wa kidemokrasia. Kwa namna ya pekee nawapongeza viongozi wa vyama vya siasa mliopo hapa. Shughuli hii ni yenu, na michango

yenu ni muhimu katika kuimarisha Demokrasia yetu. Aidha, nawashukuru viongozi wa Serikali mliopo au mliolipa umuhimu suala hili na kuhudhuria mkutano huu pamoja nami, mkiongozwa na Mheshimiwa Kassim Majaliwa, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Kitendo cha Vyama vya Siasa kukaa pamoja kuwashirikisha wadau na kujadili mambo yanayowahusu, ni ushahidi tosha wa kuwepo kwa umoja na mshikamano, kuwepo kwa ukomavu wa kisiasa na siasa za kistaarabu ndani ya taifa letu. Nakushukuruni pia viongozi wa dini, na asasi za kiraia kwa kutambua umuhimu wa mkutano huu na kujumuika hapa leo kwa maslahi mapana ya Taifa.

Ndugu Viongozi,

*Wageni Waalikwa,
Mabibi na Mabwana;*

Takriban miongo mitatu ya uhuru nchi yetu ilikuwa chini ya mfumo wa demokrasia ya chama kimoja cha siasa. Chama ambacho kwa kiasi kikubwa kilifanikiwa kujenga misingi ya umoja, upendo na mshikamano miongoni mwa Watanzania. Chini ya mfumo wa chama kimoja, tuliweza kulinda uhuru wetu na kujenga umoja wa kitaifa. Mwaka 1992 tulirejesha mfumo wa demokrasia ya vyama vingi, kwa nia njema ya kupanua wigo wa demokrasia, lakini pia kwenda sambamba na mfumo wa ulimwengu kwa wakati huo. Aidha, tulifanya hivyo kwa kuruhusu kuwepo kwa ushindani wa fikra, itikadi na sera ili kuwapa wananchi chaguo pana zaidi, na fursa pana ya kuchangia

mawazo ya namna bora ya kuongoza nchi hii na kuwaletea wananchi maendeleo.

Kwa kuwa malengo makuu ya kuwapo kwa mfumo wa demokrasia ya vyama vingi vya siasa ni kuongeza kasi ya kuleta maendeleo kwa watu, basi ni vyema vyama vya siasa mnapofanya shughuli zenu mzingatie hayo, na kwamba, kuwa na mfumo wa vyama vingi na mawazo mbadala haimaanishi kuleta vurugu, fujo, kauli zenye ukakasi na vitisho na zenye kuamsha hisia na kuleta vurugu na uvunjifu wa amani, ni tofauti. Tumeweka vyama vingi, hatukuwa na maana hii, tulikuwa na nia ya kupanua demokrasia na kutoa wigo mpana kwa wananchi kuwa na uchaguzi lakini kupata fikra mbadala kwenye uendeshaji wa Serikali na si vinginevyo.

Fursa ya kuwa na jukwaa la kutoa wazo mbadala lisiwe kibali cha kuendesha siasa za chuki na uhasama, na zinazokwamisha maendeleo ya wananchi. Tukiendesha siasa za namna hiyo tutakuwa tunakwenda kinyume na malengo ya kuanzishwa kwa mfumo wa demokrasia ya vyama vingi vya siasa, kwani hata katika nchi ambazo ndiko mfumo huu wa demokrasia ulikoasisiwa kipaumbele hutolewa kwa ukomavu wa siasa ili kuendana na shughuli za maendeleo ya watu kuliko malumbano ya kisiasa wakiamini kwamba siasa ni nyenzo tu ya kuleta maendeleo. Kwa hiyo kipaumbele ni maendeleo, siasa itachangia kwenye kuleta maendeleo.

Nitoe ushauri kwenu viongozi wa kisiasa kwamba tutumie fursa ya kuwepo kwa vyama vingi vya siasa kuwaonyesha wananchi ni kitu gani cha tofauti tutafanya ili kuongeza kasi ya

kuwaletea maendeleo. Siasa si kulumbana, siasa si matusi, siasa si kusema uongo. Huko nje kuna msemu wanasema ukitaka kusikia uongo nenda kwa wanasiasa. Lakini sio kweli, siasa sio kusema uongo. Siasa si lugha za dhuhaka, maneno ya kashfa, kuchochea watu wasishiriki katika shughuli za maendeleo na kutotii sheria. Siasa si uchonganishi baina ya wananchi na Serikali yao. Siasa za aina hii hazina tija yoyote bali ni ukiukwaji wa kanuni za demokrasia ya ushindani.

Tumeweka vyama vingi kuwe na demokrasia ya ushindani, sasa tukifanya haya hayana tija bali ni kukiuka kanuni za demokrasia ya ushindani.

Waheshimiwa Viongozi na washiriki wa mkutano;

Katika kukuza na kudumisha demokrasia ya vyama vingi vya siasa, sheria za Bunge zimewezesha vyama 19 kusajiliwa na kufanya kazi, na nimeambiwa vingine zaidi ya 10 vimeomba usajili na msajili anaendelea nah atua za au ndio au sio. Aidha, Sheria mbalimbali za nchi zimeruhusu uwepo wa taasisi za kiraia zenye kutoa elimu ya uraia kisiasa, kijamii na kiuchumi na nadhani nyingi zimealikwa hapa, taasisi hizo za kiraia.

Aidha, Serikali imekuwa ikipokea na kuzifanyia kazi hoja na tathmini zinazotolewa na tathmini zinazofanywa na taasisi hizo na kuzifanyia kazi ipasavyo kwa lengo la kuleta ustawi wa demokrasia nchini. Nazipongeza asasi hizi za kiraia kwa maoni

ambayo kwa kiasi kikubwa yamekuwa chachu ya kuimarisha demokrasia yetu.

Hata hivyo, nitumie fursa hii kuwakumbusha kwamba duniani kuna nchi moja tu inayoitwa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ambayo ni Taifa huru lililojengwa katika misingi ya amani, upendo, mshikamano, na linaoongozwa kwa misingi ya Katiba na Sheria zilizotungwa na Bunge na sio utashi wa mtu au utashi wa mataifa mengine. Na wenye hilo taifa ni sisi tuko hapa. Uendeshaji wa hili taifa utatokana na sisi tuliopo hapa.

Halikadhalika, ni muhimu kutambua kwamba demokrasia ya vyama vingi vya siasa hapa nchini kwetu itakuwa na maana kama tukidumisha amani, utulivu na umoja wa taifa letu. Pamoja na ukweli kwamba uhuru ni sehemu muhimu ya demokrasia,

lakini utii wa sheria una nafasi kubwa katika kuhakikisha uhuru wa kila mtu unaheshimiwa. Mtu kumheshimu mtu mwingine au Serikali kumheshimu mtu. Na hapa nataka nizungumzie kidogo aliloniomba mwanangu Mwenyekiti wa TCD, kwamba yule mwenzetu msamehe basi aje awe na sisi. Tunasema demokrasia ni kuheshimu Sheria. Unapoheshimu Sheria, ndipo demokrasia inapokuwa, lakini pia ndipo inapoleta heshima. Heshima ya mtu inakuja kwa kuheshimu Sheria za nchi. Unapovunja Sheria za nchi heshima yako haitoheshimiwa, Serikali haitokuheshimu. Lakini lazima ujue kwamba unapotumia uhuru wako, mwisho wa uhuru wako inaanza heshima ya mtu mwingine. Kwa hiyo vyote hivyo lazima tuvipime ili tunapofanya shughuli zetu twende navyo hivyo. Isingekuwa uvunjifu wa Sheria leo isingemlazimu kuomba hapa kuwa yule mwenzetu muachie na

hivi na hivi. Lakini unapovunja Sheria, unajivunja heshima na Serikali inashindwa kukuheshimu.

Naomba tufanye kazi kwa kuheshimu Sheria. Waswahili wanasema, mtakanyingi nasaba hufanya nini? ... ingawa kusameheana napo kupo. Kusameheana napo...

Sasa ili kuifanya demokrasia inawiri lazima twende na matakwa ya Sheria. Na sisi ndio watumizi wa Sheria. Sheria inapotukwaza, vikao vya namna hii tunasema Sheria moja, mbili tatu zinatukwaza. Tunahisi ingekuwa hivi, ingekuwa hivi, ingekuwa hivi. Serikali ipo, itasikia, itachukua nasi tutakuja kupima kwetu. Lakini kama sheria tunazikubali zinapitishwa na Bunge, wananchi wanazikubali lazima tufuate Sheria.

Hivyo, niviase vyama vya siasa na asasi za kiraia kuheshimu Sheria ili Uhuru na mani ya nchi yetu iweze kutamalaki.

Ndugu viongozi na wanasiasa wenzangu;

Katika dunia hii hakuna jambo lisilo na kasoro. Hakuna! Popote ulimwenguni, kila kitu kina kasoro zake. Na anaeliendesha jambo haoni kasoro zake, anaemtizama muendeshaaji anaona kasoro zake. Hata tunapokuwa kwenye ngoma kama unacheza huendi na mdundo, wan je ndie anakuona wewe unaedemka humo ndani ya ngoma hujioni kwamba nakosea *steps* au siendi na mdundo, hujioni. Umo tu unahambukwa. Lakini anaekutizama anasema yule.. kwa hiyo vivyo hivyo hakuna jambo lisilo kasoro; katika kuendesha Serikali kuna kasoro, kwenye vyama vyenu vya siasa kuna kasoro tena kubwa tunawasikia mnalumbana huko. Lakini

jambo la busara ni kuondoa kasoro kwa kuelimishana, kuelekezana na kujadiliana. Tukikaa kuelimishana, kuelekezana na kujadiliana tutakuwa tunaondosha kasoro zetu.

Hivyo nitoe rai kwa vyama vya siasa na taasisi za kiraia kwamba kunapokuwa na kasoro zozote katika mifumo yetu, au kuna mambo fulani hayaendi sawa, jambo la busara ni kuelezana, kujadiliana kama tutakubaliana ama tutatoka bila kukubaliana ni vyema kuwa na msimamo wa kuiwezesha demokrasia yetu kushamiri. Kwasababu si kweli kama tutakaa tuzungumze sote tukubaliane. Mwingine atakuwa ana mambo yake ambayo hayakubaliani. Sasa unapotoka hujakubaliana na wenzio basi tutoke na msimamo kwamba demokrasia iendelee kushamiri. Usitoke kwamba mimi sijaridhika naenda kuvuruga kila kitu cha nchi nzima kwasababu wewe mmoja hujaridhika; yie wawili hamjaridhika. Hatuendi hivyo!

Na ndio mana kuna ule msemu wanasema wengi wape lakini wachache waheshimiwe. Tunapotoka hatujakubaliana, kama wengi wamekubali twende na makubaliano ya wengi. Lakini wachache ambao hawakukubali, tuheshimu mawazo yao, tuyafanyie kazi tuone tunakwendaje ndipo tutakaposhamirisha au kunawirisha demokrasia ndani ya nchi yetu.

Ndugu zangu,

Ndugu zangu nimekuja kwenye mkutano huu nikiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, wadhifa ambao unanipa dhima ya jukumu la ulezi wa amani ya nchi hii lakini pia nimekuja nikiwa mkuu wa nchi jukumu ambalo linanitaka kuhakikisha naliunganisha taifa kama Zito alivyosema.

Naliunganisha taifa katika hali ya umoja, mshikamano ili kuwe na utulivu na amani ndani ya nchi yetu. Na hii ndio dhamira yangu kama Mkuu wa nchi, Mkuu wa taifa linaloitwa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Hivyo basi nataka nirudie ombi langu kwa wenzangu wa vyama vya siasa kwamba, kuelekezana, kuelimishana, kujadiliana ndiko kutakakoinusuru nchi yetu na majanga ya kisiasa na vurugu. Linapotokea jambo hatujakubaliana tukae tuelimishane, tukubaliane, tuelekezane. Hatukukubaliana nimesema tutoke na msimamo ya kwamba nchi yetu ni taifa moja twende tukaimarishe demokrasia.

Lakini kuna haja pia tunapokwenda kuzungumza na hatukukubaliana basi tupingane kwa hoja. Tupingane kwa hoja za kizalendo zenye kuongozwa na uhalisia wetu kiutamaduni,

uhalisia wetu kijamii na uhalisia wetu kiuchumi. Tusiende kubishana unang'anga'ana unataka jambo haliendi na tamaduni za kitanzania, uchumi wa kitanzania hauruhusu wala jamii ya Tanzania hairuhusu. Nadhani mnaona huko kwenye mitandao watu wanabishana. Kuna mambo yanalazimishwa yawe na hayaendi na utamaduni wa kitanzania au saa nyingine viongozi wa vyama vya siasa watataka mambo ambayo kwa uchumi wa Tanzania hatuwezi. Sasa tunapokwenda kujadiliana, kuzungumza, kuelekezana haya mambo ni lazima tuyape umbele wake. Tuzungumze tufikie maridhiano ya kuzizika tofauti zetu, hili ndio lengo langu. Tuzungumze tufikie maridhiano tuzike tofauti zetu. Sisi ni taifa moja. Wala hakuna mwenye cheti akasema mm nina cheti cha kumiliki Tanzania, hakuna. Wote ni watanzania. Wote tuna haki sawa. Hakuna mbora wetu mbele ya Sheria. Mbora wetu ni tule anaefuata Sheria. Kwa hiyo hii

inatusukuma kwamba tuna haja ya kukaa kuzungumza kama ndani ya Tanzania. Tuoneshane upendo na mshikamano ili tudumishe amani yetu. Tuenzi utu wetu, uzalendo na utanzania wetu kwa kufuata mila kama nilivyosema, desturi, silka na mambo mengine ya kitanzania. Ninasisitiza tujadili kwa kuongozwa na kuzingatia historia, mila desturi, silka na tamaduni zetu na muktadha wa hali ya kiuchumi ya nchi yetu.

Kuna mazoea ya kuangalia demokrasia ya vyama vingi kwa kulinganisha nan chi ambazo tunatofautiana kihistoria, kiutamaduni maendeleo ya nchi na hata muktadha wa kuanzishwa kwa mfumo wa vyama vingi. Jambo hili sio sahihi, demokrasia ya wenzetu hata kule mfumo huu ulipoasisiwa na wenyewe wana yao, na demokrasia yao haiwezi kuwa sawa na yetu, na ya kwetu haiwezi kuwa sawa na yao. Ni kwasababu

demokrasia haina *formula* kwamba ukichukua moja kwa moja ni mbili na haibadiliki. Haina hivyo. Inaenda na historia ya nchi, uwezo wa kiuchumi wa nchi, mila na desturi za nchi na mambo mengine katika nchi. Mwenendo wa siasa kwenye nchi. Hivyo huwezi kuchukua demokrasia ya taifa lenye miaka 200 na ukalinganisha na ukataka iwe saw ana demokrasia ya taifa la miaka 60. Sisi bado tunaitwa wachanga wa demokrasia. Kwa hiyo tunakwenda kwa uchanga wetu. Na katika uchanga wetu kuna mambo mengi yanatokea, tutagombana, tutasemana lakini turudi tukae, tuelekezane, tuelimishane, tujadiliane na tukubaliane twende na siasa zetu.

Ndugu zangu viongozi na wanasiasa wenzangu,

Kuna msemu wa zamani ulikuwa unasema amani hupatikana kwa ncha ya upanga. Lakini kama nilivyosema huu ni msemu wa zamani. Enzi hizo. Nadhani kwa wale wanaotizama

filamu za kituruki zile zinazooneshwa mnaona jinsi walivyopata amani kwa ncha ya upanga. Kwa hiyo huu ni usemi wa wakati huo. Wakati wetu tulio nao amani hupatikana kwa ncha ya ulimi. Ni ndimi ndizo zinazoleta amani, kuliko fimbo au panga na mambo mengineyo. Na hii inaonesha umuhimu wa kukaa na kuzungumza. Tuna mfano mzuri ndani ya nchi yetu Zanzibar mimi ninakotoka. Tuliadini labda amani hupatikana kwa ncha ya upanga, tukajaribu. Tuliipata amani kwa ncha ya upanga miaka hiyo ilipokuwa ikifanya kazi 64, lakini baadae huku mbele haikuwezekana. Amesema hapa Zitto nadhani au nani 2001 tulijaribu, haikuwezekana. Lakini Zanzibar mnayoiona hii leo amani imepatikana kwa ncha ya ndimi. Watu walikaa wakazungumza, wakajadiliana, wakaambizana wakaelimishana, wakasema hakuna haja. Tukaeni tujenge Zanzibar yetu. Ndio yanayotokea leo pale. Ni mazungumzo na sio nguvu wala

ugomvi, wala matusi wala kutishana. Hapana, ni mazungumzo. Hivyo basi niwaombeni wenzangu wenyeviti wenzangu wa vyama vya siasa tusitazame yaliyopita, tutazame mbele kwa matumaini. Tuweke nguvu yetu pamoja kujenga Tanzania mpya yenye kusameheana, yenya kuheshimiana na kufungua kurasa mpya za kwenda na demokrasia yetu Tanzania. Kama mlezi nilisema hapa kama Mkuu wa Nchi kunanipa jukumu na wajibu wa ulezi. Na kama mlezi natakiwa kuwa mvumilivu, msikivu na mwenye kusamehe. Na niko tayari kufanya yote hayo. Nitasikiliza, nitavumilia mnayoniambia, mnayonikosoa na niko tayari kusamehe pia ili twende vyema.

Lakini mambo haya ni pande mbili. Mimi nimeshasimama kusema hayo. Na ninasema mbele yenu wengine wako kwenye vyombo vya Habari wananiona na ulimwengu unanitizama. Niko

tayari kuvumilia, kustahmili na kusamehe. Lakini nanyi wenzangu kwenye vyama vya siasa muwe tayari kwenye haya; kufuata sheria, kujadiliana na tufikie pazuri. Tuzike tofauti zetu za nyuma, tufungue kurasa mpya za kuendesha siasa ndani ya nchi. Niko tayari kusikiliza wenzangu. Tushawishiane kusameheana, najua kuna mengi ya kusikiliza pia. Kuna madukuduku, kuna hasira, kuna malalamiko kuna nongwa, yanayotokana na uchanga wetu wa demokrasia. Si mengine, ni uchanga tu wa demokrasia.

Vile vile najua vyama vya siasa vina maoni pamoja na wadau wengine. Vina maoni na mapendekezo yanayopaswa kufanyiwa kazi na Serikali. Tuko tayari kuyapokea na tutayafanyia kazi. Tuzungumze tuone njia bora ya kufanyia kazi hayo yanayotukwaza ili tutoke hapa tulipo. Kama nilivyosema,

hakuna mwenye cheti cha kumiliki nchi hii ni nchi yetu sote. Kwa hiyo amani, utulivu na demokrasia itaendeshwa nasisi sote. Ni mfumo tu wa kidunia kwamba huyu anaongoza, huyu anakuwa namba mbili huyu atakuwa mpinzani wake, huyu atakuwa nini. Lakini wote ni watanzania tunaotakiwa kuendesha nchi hii.

Tuna kila sababu ya kujivunia kwa hatua tuliyoifikia katika kuimarisha demokrasia ya vyama vingi vya siasa nchini. Tumeongeza idadi ya vyama vya siasa kama ilivyosemwa hapa kutoka kumi na tatu (13) mwaka 1995 vilivyoshiriki uchaguzi wakati ule hadi sasa tumefikia vyama kumi na tisa (19) vilivyoshirika uchaguzi mkuu wa Mwaka jana. Na hivi ni vile vyenye usajili wa kudumu. Na kama nilivyotangulia kusema awali, vyama vingine zaidi vinaomba usajili na kazi inaendelea.

Wanachama wa vyama hivyo vya siasa na viongozi wao wana uhuru wa kufanya kazi zao za kichama na kisiasa kisheria, huku wakitumia vyombo vya habari vilivyo huru kujitangaza na kunadi sera zao. Suala la msingi ni kufuata sheria za nchi na kuhakikisha tunafanya siasa ambazo hazicheleweshi au kuvuruga maendeleo ya nchi yetu. Changamoto hazikosekani ndiyo maana kuna mijadala kama hii inayofanyika ili kubadilishana mawazo ya kukabiliana na changamoto zilizopo na kuona namna bora ya kuzitatua. Lengo la mijadala kama hii ni kujenga na sio kubomoa. Hivyo, niwasihi kwamba, katika mijadala itakayoibuliwa kwenye mkutano huu leo naomba pia namna bora ya vyama vya siasa vitakavyoweza kufanya mikutano ya hadhara bila kuvunjwa kwa sheria za nchi. Bila kuvunjwa kwa sheria za nchi. Najua kuna Sheria ya Msajili wa Vyama vya Siasa, sijui Sura 11 au kifungu 11 nadhani kinatoa insi

ya kufanya mikutano ya hadhara. Lakini kuna Sheria au kanuni za Jeshi la Polisi na zenyewe zina mwongozo wa kufanya mikutano ya hadhara. Mnakwenda, mnafuata, mnafanya bila vurugu, bila matusi, bila kutukanana bila kuharibu mali za nchi. Inapotokea mnafanya kinyume, sheria zinachukua mkondo wake. Na sheria zimeeleza; kufungwa. Isingekuwa kuna matendo haya mikutano isingefungwa. Lakini ndugu zangu mnaichukulia mikutano kama mmepata uhuru wa ku – *riot*, kutengeneza *civil strife*, fujo za kijamii. Hatuendi hivyo. Sheria lazima zichukue mkondo wake. Kwahiyo naomba mjadili na mjifunge wenyewe hapa jinsi mtakavyokwenda kufanya mikutano ya hadhara. Nataka Msajili, Jeshi la polisi kaeni na hawa watu muone kwasababu ni haki yenu ya kikatiba zenu na katiba ya nchi kufanya mikutano kunadi sera zenu. Lakini mnaivunja nyinyi wenyewe. Mnajinyima nyinyi wenyewe.

Hakunaatakaekubali anaongoza nchi mnapewa kibali kufanya mikutano mnapita kuvunja magari ya watu, kuvuruga. Nani anakubali, hakuna anaekubali, mtafungiwa tu. Lakini onesheni siasa za kistaarabu, onesheni ukomavu wa kisiasa. Onesheni kwamba ninyi ni wanasisa mnaojua nini mnafanya. Sio Watoto wadogo. Wanaofungiwa ni watoto wadogo wa shule. Ndio wanaoambiwa mkifanya hivi bakora sio watu wazima kama sisi. Kwa hiyo mjadili jinsi mtakavyoweza kufanya, tukiyaona yana mana tutafungua, tukiyaona bado tutaendelea kujadiliana. Lakini la muhimu ni kupata haki yenu ni kufanya mikutano ya hadhara.

Ndugu zangu;

Leo mmekutana kujadili hali ya demokrasia ya vyama vingi vya siasa hapa nchini, ukiwa ni mjadala wa kawaida wa wadau kukutana na kubadilishana mawazo. Natambua kwamba

Mkutano huu umewakutanisha vyama vya siasa na wadau wengine wa demokrasia zikiwemo asasi za kiraia.

Sasa niongee na asasi za kiraia na wadau mliopo hapa kuiga utamaduni huu wa vyama vya siasa wa kuandaa mijadala ya kistaarabu ya kisiasa. Ya kistaarabu ya kisiasa yenye kuelimisha wananchi na sio kupotoa wananchi. Ni ukweli kwamba majukwaa haya kwa sasa yamelala. Lakini yamelala kwa sababu. Kwa hiyo mtakapojirekebisa na kufanya vizuri hata sisi tunataka wananchi waelezwe mambo yaliyopo nchini, mazuri yaliyopo nchini kama kuna kasoro zilizopo zisemwe, kwasababu zikisemwa sisi tutapata kuzisikia tutapata kujirekebisa. Zisiposemwa hatuzisikii mtakuwa huko mnaufukuta ndani kwa ndani hatujui mliyonayo tunawaona tu mnanenepa kwa presha na *stress*, tunajua mambo mazuri kumbe mapresha na ma-*stress*

yamewajaa humo ndani. Lakini. Kifunguka, mki-*off load* mkisema tutajua kuna nini huko nasi tutakwenda kufanyia kazi.

Nimesema nchi hii ni yetu. Nchi hii ni yetu, hakuna anaemiliki hii nchi. Kwa hiyo mkisema wale ambao tumepata idhini ya wananchi kuongoza, tutayafanyia kazi turekebishe twende vizuri.

Aidha niwasihi Baraza la Vyama vya Siasa na Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa kuendelea kutekeleza jukumu lao la kisheria la kuvikutanisha vyama vyote vya siasa vyenye usajili viweze kujadili mambo yao. Hapa kwa maneno ya msajili kikwazo ni bajeti, njoo tuzungumze. Njoo tuzungumze Msajili. Kila kitu ni ncha ya ulimi, si ndio? Njoo tuzungumze, lakini pia tuone mnachokifanya tuone *output* ya vyama vya siasa, tuone

mnatuambia nini. Tuiona hakitoki kitu tunasema kwanini nipoteze pesa wakati huku klorokwini za wananchi hakuna. Napeleka kwenye klorokwini nakata kwenye vyama vya siasa. Lakini tukiona kuna mazuri yanayotoka kwenu, kuna miongozo kuna mambo yanatoka kwenu ni ya kweli mnatupa tuyarekebishe tuta-*activate* uhai wenu kwa kweli na kwa hakika. Kwahiyo Msajili njoo tuzungumze

Ndugu zangu nimalizie hotuba yangu kwa kuutakia mkutano huu mjadala mwema wenye manufaa. Hasa tukiangalia chaguo la washiriki waliopo ni watu wa marika tofauti wenye elimu na maarifa tofauti, wenye uzoefu wa nyakati tofauti. Ni matumaini yangu kwamba kuwepo kwa upeo mpana wa washiriki kutafanya mjadala huu uwe huru na wa wazi. Watu wangu wa Serikali wawili watatu watauwepo hapa, hawana

ruhusa ya kusema wao ni kupokea labda muulize swali watakiwe kujibu, watajibu. Lakini kunyanyuka wao na kusema, kuchangia hapana; wasikilize, wapokee tufanyie kazi. Kwahiyo ni matumaini yangu kuwa kuwepo kwa upeo huu mpana kutaleta huo mjadala huru na wa wazi. Tukosoe, tukosoane na tujikosoe pia. Hakuna aliye *perfect*. Kwa hiyo sikiliza mnavyokosoana hapa na jitathmini wewe mwenyewe je mimi nipo kwenye right way au siko kwenye njia sahihi. Jikosoe mwenyewe. Ndio madhumuni ya mijadala hii.

Katika mijadala hii, kuna uwezekano na tashi binafsi za watu kutaka kutawala mijadala. Tutambue kuwa hakuna mwenye maarifa yasiyo na mjadala. Hakuna. Ukiwaza wewe lako hili ukiliona liko sahihi mwenzio ana jingine ambalo atakwambia liko sahihi lakini ungeongeza na hiki na hiki ingekuwa sahihi zaidi. Tukubali yote haya. Tuthamini mchango wa kila taasisi na

kila mtu atakaepata fursa ya kuzungumza. Tutafakari jinsi tulivyofika hapo tulipo na hatimae tushauriane tunatokaje hapa tukitizama mbele kwa matumaini makubwa. Mimi naamini hakuna lisilozungumzika hasa kwenye watu wenye maarifa na waungwana kama mliopo hapa. Nilikuwa naangalia sura mbalimbali nilizoziona hapa viongozi wa vyama vya siasa wale ninaowajua natizama mmoja mmoja yupo. Kwahiyo nikajua huu mkutano utakuwa mzuri. Kwahiyo hakuna lisilozungumzika. Tuzungumzeni kwasababu sisi ni wenye maarifa makubwa na waungwana pia na tumbobea kwenye siasa. Wengi wetu hapa tumbobea kwenye siasa.

Ndugu zangu nirudie tena kuwashukuru kwa kunialika mimi na wenzangu Serikalini kuja kushiriki ufunguzi wa mkutano hu una niwatakie kila la kheri katika kujadili

mustakabali wetu kisiasa na niimani yangu kwamba mtatuletea maazimio yanayotekelezeka.

Hasa baada ya kusema hayo, nitamke kwamba ni heshima kwangu na nifuraha yangu kutangaza kwamba mkutano huu sasa umefunguliwa rasmi.

Tanzania oyee!

Vyama vya Siasa Oyee!

Utulivu na amani!

Ndio nguvu yetu.

NAWASHUKURU SANA, ASANTENI SANA